

V Bruseli 2. 3. 2022
COM(2022) 83 final

**OZNÁMENIE KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU, EURÓPSKEJ RADE,
RADE, EURÓPSKEMU HOSPODÁRSKEMU A SOCIÁLNEMU VÝBORU
A VÝBORU REGIÓNOV**

**Na ceste k zelenému, digitálnemu a odolnému hospodárstvu:
náš európsky model rastu**

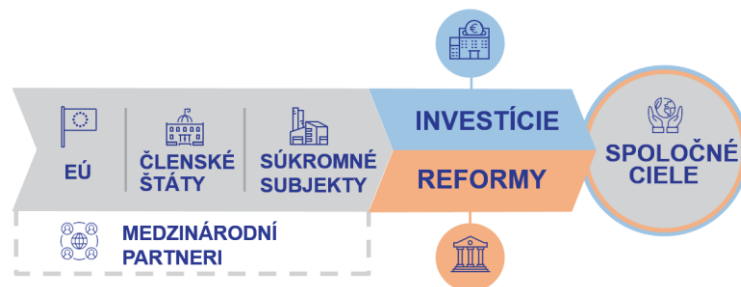
1. ÚVOD

Európske hospodárstvo prechádza bezprecedentnou transformáciou smerom k spravodlivej zelenej a digitálnej budúcnosti v kontexte obrovskej neistoty spojenjej s globálnymi a bezpečnostnými vyhliadkami. Od jari 2021 zaznamenalo hospodárstvo výrazné oživenie a začalo sa zotavovať z hospodárskych dôsledkov pandémie COVID-19. Úrovne produkcie sa v plnej miere obnovili, a to aj vďaka mimoriadnym podporným opatreniam prijatým na úrovni EÚ a na vnútroštátnej úrovni. Pandémia a politická reakcia EÚ urýchlili dvojakú transformáciu hospodárstva EÚ a zdôraznili potrebu posilniť jeho odolnosť. Okrem toho ruská invázia na Ukrajinu ohrozuje európsku a globálnu bezpečnosť a stabilitu a stavia EÚ pred viaceré bezprostredné výzvy.

Rýchlo sa zhoršujúci geopolitický kontext ukazuje, že je potrebné, aby sme úzko spolupracovali s našimi medzinárodnými partnermi a posilnili náš dlhodobý program udržateľného rastu. Únia by teraz viac ako kedykoľvek predtým mala využiť svoje medzinárodné partnerstvá s cieľom spojiť sily pri riešení spoločných výziev a podpore mieru a stability, ako aj medzinárodného poriadku založeného na pravidlách a účinného multilateralizmu. Koordinovaná reakcia Únie a jej medzinárodných partnerov na ruskú inváziu na Ukrajinu ukazuje, ako môže Únia pracovať na dosiahnutí týchto cieľov. Zároveň sa objavili nové zdroje rizík a neistoty, ktoré je potrebné riešiť. Hoci väčšina podnikov a dodávateľských reťazcov vykazovala počas pandémie vysoký stupeň odolnosti a prispôsobivosti, obnova a nedávny vývoj súvisiaci s inváziou na Ukrajinu odhalili niekoľko zraniteľných miest, a to aj v odvetví energetiky, ktoré treba riešiť s cieľom chrániť náš európsky spôsob života, udržať rast a zlepšiť odolnosť v dlhodobom horizonte. Udalosti posledných týždňov a rýchlo sa zhoršujúci geopolitický kontext by nás nemali odkloniť od tohto zamerania. Naopak potvrdzujú potrebu urýchliť prebiehajúcu hospodársku transformáciu.

Existuje široký konsenzus o prioritách európskeho modelu hospodárskeho rastu vrátane zelenej a digitálnej transformácie a o potrebe posilniť hospodársku a sociálnu odolnosť Únie. Tieto priority spoločne prispievajú k cieľu konkurencieschopnej udržateľnosti. Na dosiahnutie našich cieľov sú potrebné štrukturálne zmeny hospodárstva EÚ, a to aj na vnútroštátnej a regionálnej úrovni. Prechod na udržateľný, odolný a inkluzívny hospodársky model založený na rozsiahlejšom šírení a zavádzaní digitálnych a zelených technológií a zručností, pomôže riešiť kľúčové výzvy, ktorým Európa čelí, zlepšiť jej postavenie globálneho lídra a posilniť jej otvorenú strategickú autonómiu. Význam tohto prístupu sa za súčasných okolností ešte zvýšil. Zároveň musíme zabezpečiť spravodlivosť nášho hospodárskeho modelu a chrániť tých, ktorí sú transformáciou postihnutí najviac, vrátane tých, ktorí nemajú prostriedky alebo zručnosti na to, aby z neho mohli v plnej miere profitovať. Dvojaká transformácia európskeho hospodárstva bude úspešná len vtedy, ak bude spravodlivá a inkluzívna a ak bude môcť každý využiť príležitosť, ktoré prináša.

Transformácia nášho hospodárstva sa opiera o dva rovnako dôležité piliere: investície a reformy. Realizácia ambiciózných a vzájomne sa posilňujúcich investícií a reforiem bude mať pri tejto transformácii zásadný význam. Na jednej strane sú investície kľúčové pre stabilný a udržateľný rast a sú predpokladom zrýchlenej zelenej a digitálnej transformácie. Na druhej strane by naše hospodárske štruktúry a regulačný rámec mali podporovať hospodársku transformáciu a mali by byť priaznivé pre investície. Na všetkých úrovniach sú potrebné reformy s cieľom odstrániť osobitné investičné prekážky, zlepšiť fungovanie trhu s výrobkami a trhu práce, zmeniť modely výroby a spotreby a posilniť sociálno-ekonomickú odolnosť.

Na dosiahnutie týchto cieľov bude potrebné koherentným spôsobom mobilizovať všetky existujúce nástroje. Naše ambície dosiahnuť klimatickú neutralitu do roku 2050 a využiť príležitosti digitálneho desaťročia a zároveň posilniť hospodársku, územnú a sociálnu odolnosť si vyžadujú okamžité opatrenia. Celé odvetvia a regióny prejdú zásadnou transformáciou, ktorá povedie k prerozdeleniu pracovnej sily a meniacim sa požiadavkám na zručnosti. Zmenia sa aj spotrebiteľské návyky. Rozsah investičných potrieb si bude vyžadovať zapojenie verejného aj súkromného sektora, pričom väčšina investícií musí pochádzať zo súkromného sektora.

Nástroj NextGenerationEU, vrátane Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti, a rozpočet EÚ poskytujú mimoriadne potrebný impulz na obnovu. Rýchle zavedenie nových nástrojov EÚ vrátane európskeho nástroja dočasnej podpory na zmiernenie rizík nezamestnanosti v núdzovej situácii (SURE) a Investičnej iniciatívy v reakcii na koronavírus (CRII) zmiernilo vplyv krízy. Mechanizmus na podporu obnovy a odolnosti prispieva k obnove podporou reforiem a investícií v členských štátoch prostredníctvom grantov a úverov. Hoci je Mechanizmus na podporu obnovy a odolnosti kvôli svojmu zameraniu na udržateľné reformy a investície podporujúce rast dočasným nástrojom, jeho vplyv bude dlhodobý. Súkromné a verejné investície na vnútroštátnej úrovni a na úrovni EÚ budú musieť byť dlhodobo udržateľné. Keďže hlavný podiel investícií na financovanie dvojakej transformácie a zvýšenie odolnosti bude pochádzať zo súkromného sektora, verejné investície by mali byť dobre cieleňé a mali by prilákať súkromné investície. V súčasnosti prebiehajú úvahy o tom, ako čo najlepšie dosiahnuť tieto ciele a zároveň zabezpečiť rastovo orientované znižovanie vysokého verejného dlhu.

Náš rámec a pravidlá by mali podporovať ciele EÚ a vytvárať správne stimuly pre domácnosti a podniky. V tejto súvislosti bude dôležité dosiahnuť pokrok v reformnom programe na úrovni EÚ a urýchlene prijať a vykonať návrhy Komisie v rámci balíka „Fit for 55“, ako aj návrhy na podporu digitálnej agendy EÚ. Tie sú kľúčové pre dosiahnutie cieľov Parížskej dohody a cieľov udržateľného rozvoja.

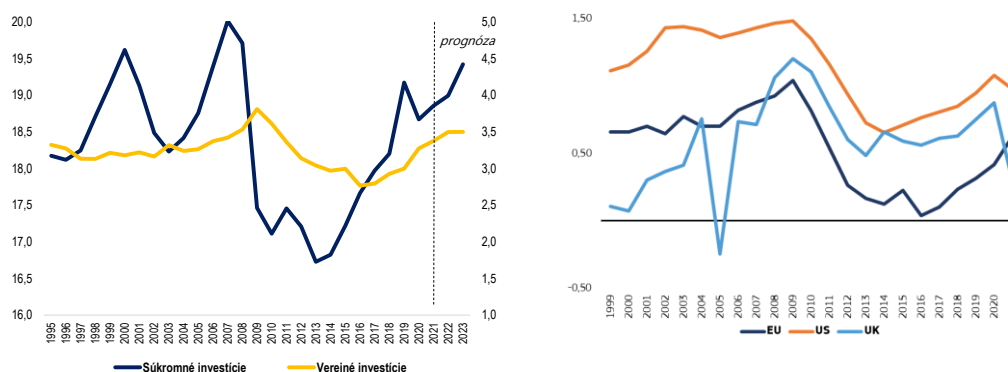
Jednotný trh je najcennejším hospodárskym aktívom Európy a jeho hlavným zdrojom odolnosti. Ponúka istotu, rozsah a globálny odrazový mostík pre európske spoločnosti a širokú dostupnosť kvalitných výrobkov pre spotrebiteľov. Pandémia ukázala, že keď jednotný trh nefunguje, dopláca na to každý: spotrebiteľia, priemysel a služby, veľké spoločnosti, ale aj mnohé MSP v dodávateľskom reťazci. Komisia preto naďalej pracuje na využití celého potenciálu jednotného trhu, odstraňovaní existujúcich prekážok a zvyšovaní jeho odolnosti hľadaním spôsobov, ako zlepšiť jeho pripravenosť na prípadné budúce krízy, a to aj s cieľom zabezpečiť voľný pohyb tovaru. Musíme zabezpečiť odolné dodávateľské reťazce vrátane zabezpečenia logistiky a bezpečnosti dodávok pre niektoré kľúčové odvetvia hospodárstva, a to diverzifikáciou dodávok a investovaním do inovácií a nových kapacít. Takisto je dôležité riešiť nedostatok pracovnej sily a požadovaných zručností a kybernetické hrozby. Na efektívnejšiu mobilizáciu súkromných investícií budú potrebné rozhodné opatrenia na dobudovanie bankovej únie a rýchly pokrok v oblasti únie kapitálových trhov vrátane opatrení týkajúcich sa udržateľného financovania. Okrem toho je nevyhnutné sfunkčniť Európsky program v oblasti zručností. Ďalšie politiky prispievajú aj k širším cieľom vrátane zdaňovania, obchodnej politiky a rámca správy hospodárskych záležitostí.

Cieľom tohto oznámenia je prispieť k neformálnym diskusiám vedúcich predstaviteľov o európskom modeli hospodárskeho rastu. Zdôrazňuje sa v ňom význam úplného vykonávania opatrení dohodnutých na úrovni EÚ, koordinovanej činnosti všetkých príslušných aktérov vrátane EÚ, členských štátov a súkromného sektora, ako aj podpory kľúčových investícií a reforiem potrebných na dlhodobý udržateľný rast a blahobyt pre všetkých občanov EÚ. Vzhľadom na globálny charakter výziev, ktoré pred nami stoja, bude nevyhnutné konať na úrovni EÚ a na medzinárodnej úrovni. Bude tiež dôležité, aby sa rovnakým smerom vyvíjali nielen členské štáty, ale aj súkromné subjekty.

2. INVESTÍCIE DO BUDÚCNOSTI EURÓPY

Investičné výdavky v EÚ utrpeli v dôsledku finančnej krízy. Po finančnej kríze reálne investície v EÚ klesli o 15 % v porovnaní s úrovňou z roku 2007 a niekoľko rokov zostali výrazne pod svojím historickým trendom. Z hľadiska podielu na HDP sa súkromné investície začali od roku 2014 postupne zotavovať. Verejné investície sa od roku 2016 začali zotavovať len pomaly a sotva dokázali držať krok s úrovňami odpisovania. Ak by tieto nízke úrovne verejných investícií ďalej pokračovali, viedlo by to k postupnému zhoršovaniu stavu verejného kapitálu.

Graf 1: Hrubé verejné a súkromné investície v EÚ (% HDP) – ľavý graf a čisté verejné investície pre Úniu a iných medzinárodných partnerov (% HDP) – pravý graf

Zdroj: útvary Komisie. Investície sa vymedzujú ako tvorba fixného kapitálu.

Zatiaľ čo investície v prvom polroku 2020 poklesli v dôsledku kolapsu hospodárskej činnosti, politická podpora by ich mala zvýšiť nad úroveň pred pandémiou. Vďaka podpore menovej a fiškálnej politiky, spoločnému záväzku zabrániť predčasnému návratu k fiškálnej konsolidácii a podpore investícií z nástroja NextGenerationEU a rozpočtu EÚ súkromné aj verejné investície v roku 2022 podľa všetkého prekročia úroveň pred pandémiou, čo potvrdzuje, že sme na správnej ceste. Na splnenie cieľov dvojakej transformácie do roku 2030 sú však potrebné ďalšie vysokokvalitné investície. Okrem toho krízy posledného desaťročia poukázali na význam toho, aby investície boli sprevádzané reformami.

2.1. REALIZÁCIA EURÓPSKEJ ZELENEJ DOHODY

Zelená transformácia je príležitosťou na nasmerovanie Európy na novú cestu udržateľného a inkluzívneho rastu. Je naliehavo potrebné konať a súčasné desaťročie je momentom zlomu. Zelená transformácia takisto pomôže znížiť účty za energiu a závislosť od dovozu fosílnych palív, čím sa zlepší energetická bezpečnosť a bezpečnosť zdrojov Únie. Geopolitická situácia a nedávny vývoj cien energií poukázali na potrebu urýchliť túto zmenu. Tento proces si bude vyžadovať aj transformáciu nášho priemyslu a potravinového systému, obnovu budov, urýchlenie prechodu na udržateľnú a inteligentnú mobilitu a vytváranie nových pracovných miest a podnikateľských príležitostí v obehovom hospodárstve.

Transformácia prinesie aj výzvy. Ak má zelená transformácia uspieť, musí klásť na prvé miesto ľudí a starať sa o tých, ktorí budú najviac postihnutí. Preto Komisia považuje spravodlivosť za stredobod svojich politík v rámci Európskej zelenej dohody vrátane balíka „Fit for 55“. Okrem toho sa v návrhu odporúčania Rady týkajúcom sa zabezpečenia spravodlivého prechodu poskytujú osobitné usmernenia, ktoré majú členským štátom pomôcť vypracovať a realizovať balíky politík v záujme komplexného riešenia aspektov zamestnanosti a sociálnych aspektov spojených s transformáciou¹.

V Európskej zelenej dohode² sa stanovuje plán na zabezpečenie udržateľnosti hospodárstva Únie spravodlivým a inkluzívnym spôsobom a riešenie výziev súvisiacich s klímou a životným prostredím. V súlade s Parížskou dohodou sa Únia zaviazala znížiť do roku 2030 emisie skleníkových plynov minimálne o 55 % v porovnaní s úrovňami v roku 1990³. V snahe mobilizovať všetky politiky a zosúladiť súčasné pravidlá s cieľmi Európskej zelenej dohody Komisia navrhla balík „Fit for 55“ na úrovni EÚ, ktorého cieľom je revízia všetkých relevantných politických nástrojov⁴. Komisia takisto identifikovala⁵ niekoľko dodatočných opatrení, ktoré sú potrebné na splnenie environmentálnych cieľov Európskej zelenej dohody, vrátane ochrany biodiverzity a ekosystémov, boja proti znečisťovaniu a oddelenia hospodárskeho rastu od využívania zdrojov.

Na splnenie cieľov zelenej dohody budeme musieť v nadchádzajúcom desaťročí (2021 – 2030) zvýšiť ročné investície približne o 520 miliárd EUR v porovnaní s predchádzajúcim desaťročím⁶. Takéto investície majú veľký prínos pre spoločnosť a náklady na nečinnosť sú oveľa vyššie. Z týchto dodatočných investícií zodpovedá 390 miliárd EUR ročne dekarbonizácii hospodárstva, a najmä odvetvia energetiky, vrátane investícií súvisiacich s energetikou v sektore budov a dopravy⁷. Dodatočné investície potrebné na splnenie ostatných environmentálnych cieľov zelenej transformácie (nad rámec klímy a energetiky) sa odhadujú na približne 130 miliárd EUR ročne. Budeme tiež musieť investovať do adaptácie na zmenu klímy a kľúčových technológií, ktoré umožnia zelenú transformáciu a budúci rast EÚ, ako sú batérie, solárne panely a vodík, ako aj do zvyšovania úrovne zručností a rekvalifikácie pracovnej sily a odbornej prípravy. Toto investičné úsilie takisto pomôže plne využiť potenciál regiónov EÚ a ich rôzne konkurenčné výhody.

¹ Návrh odporúčania Rady týkajúceho sa zabezpečenia spravodlivej transformácie na klimaticky neutrálne hospodárstvo [COM(2021) 801 final].

² Oznámenie Komisie o Európskej zelenej dohode [COM(2019) 640 final]. Pozri aj uznesenie Európskeho parlamentu z 15. januára 2020 a závery Európskej rady z 11. decembra 2020.

³ Únia sa okrem toho zaviazala dosiahnuť klimatickú neutralitu do roku 2050. Pozri nariadenie 2021/1119, ktorým sa stanovuje rámec na dosiahnutie klimatickej neutrality (Ú. v. EÚ L 243, 9.7.2021, s. 1).

⁴ Oznámenie „Fit for 55“: plnenie cieľa EÚ v oblasti klímy do roku 2030 [COM(2021) 550 final].

⁵ Napríklad: oznámenie o stratégii EÚ v oblasti pôdy do roku 2030 [COM(2021) 699 final], oznámenie o novej stratégii EÚ pre lesy do roku 2030 [COM(2021) 572 final], oznámenie o stratégii EÚ v oblasti biodiverzity do roku 2030 [COM(2020) 380 final], oznámenie o novom akčnom pláne pre obehové hospodárstvo [COM(2020) 98 final] a oznámenie o akčnom pláne EÚ: „Dosahovanie nulového znečisťovania ovzdušia, vody a pôdy“ [COM(2021) 400 final].

⁶ Oznámenie – Hospodárstvo EÚ po pandémii COVID-19: dôsledky pre správu hospodárskych záležitostí [COM(2021) 662 final, s. 17].

⁷ Tieto odhady zahŕňajú investície do elektrickej siete, elektrární, priemyselných kotlov a výroby a distribúcie nových palív, investície do izolácie budov, energetickej renovácie a infraštruktúry súvisiacej s dopravou, ako sú nabíjacie alebo čerpacie stanice. Tieto odhady však nezahŕňajú investície do železničnej, cestnej, letiskovej alebo prístavnej infraštruktúry, ani budúce potreby adaptácie na zmenu klímy, ako sú investície určené na zvýšenie odolnosti existujúcich aktív voči zmene klímy alebo zvýšenie nákladov v dôsledku častejších extrémnych výkyvov počasia. Pozri SWD(2020) 98 final, s. 17. Odhady nedostatku investícií do dopravnej infraštruktúry sú uvedené v dokumentoch COM(2020) 789 final a SWD(2020) 331 final.

Toto zvýšenie potreby investícií do energetiky o viac ako 50 % v porovnaní s historickým trendom je spôsobené najmä potrebou dekarbonizovať hospodárstvo a podporí naše úsilie o zaistenie bezpečnosti dodávok. V nasledujúcej tabuľke sa uvádza prehľad odvetví, v ktorých budú tieto investície súvisiace s energetikou potrebné. Na strane dodávok energie budú potrebné investície do novej infraštruktúry, čo sa vzťahuje aj na energiu z obnoviteľných zdrojov, uskladňovanie energie, modernizáciu existujúcich elektrických sietí, prepojenia plynárenských a elektrických sietí a vývoj nových palív, ako sú syntetické palivá. Na strane dopytu po energii budú potrebné investície do priemyselného sektora, sektora bývania, terciárneho sektora a sektora dopravy.

Tabuľka 1: Dodatočné ročné investičné potreby na politiky v oblasti klímy a energetiky (v mld. EUR)

Ponuka	Elektrické siete	31
	Elektrárne vrátane kotlov a nových palív	25
Dopyt	Priemyselný sektor	14
	Sektor bývania	92
	Terciárny sektor	54
	Sektor dopravy	175
Spolu		392

Zdroj: útvary Komisie, na základe údajov z tabuľky 7 v dokumente SWD(2021) 621 final. Dodatočné ročné investície vypočítané ako rozdiel medzi priemernými celkovými ročnými investíciami v rokoch 2011 – 2020 a priemernými celkovými ročnými investíciami na roky 2021 – 2030 (scenár MIX). Číselné údaje boli zaokrúhlené.

Ako už bolo uvedené, na splnenie environmentálnych cieľov Európskej zelenej dohody budú takisto potrebné dodatočné investície vo výške 130 miliárd EUR ročne. Tieto ciele sa týkajú najmä ochrany a obnovy biodiverzity a ekosystémov, prechodu na obehové hospodárstvo, udržateľného využívania a ochrany vodných a morských zdrojov a prevencie a kontroly znečisťovania. V nasledujúcej tabuľke sa uvádza rozdelenie dodatočných investícií potrebných na každý z týchto cieľov vrátane výskumných a vývojových činností.

Tabuľka 2: Dodatočné ročné investičné potreby na environmentálne ciele (v mld. EUR)

Ochrana biodiverzity a ekosystémov	Biodiverzita, obnova krajiny/prírody	4
	Hospodárenie s lesnými zdrojmi	2
	Hospodárenie s flórou a faunou	1
Obehové hospodárstvo a efektívne využívanie zdrojov	Nakladanie s materiálmi a efektívnosť	10
	Nakladanie s odpadom	10
	Dodatočný potenciál v troch sektoroch (potraviny, mobilita a zastavané prostredie)	15
Prevencia a kontrola znečisťovania	Ochrana ovzdušia a podnebia	40
	Znižovanie hladiny hluku a vibrácií	1
	Ochrana pred žiarením	5
Ochrana vody a vodné hospodárstvo	Hospodárenie s vodami	21
	Nakladanie s odpadovými vodami	15
Výskum a vývoj	Výskum a vývoj v oblasti hospodárenia so zdrojmi	5
	Výskum a vývoj v oblasti životného prostredia	2
Spolu		130

Zdroj: útvary Komisie, na základe údajov z tabuľky 1 v dokumente SWD(2020) 98 final. Číselné údaje boli zaokrúhlené.

Požadované celkové úrovne investícií zostanú vysoké aj v období po roku 2030. Je preto dôležité, aby bol zavedený náležitý politický rámec, ktorý bude stimulovať a umožňovať investície s cieľom udržať úroveň investícií potrebných na zelenú transformáciu do roku 2050.

Dôsledky zmeny klímy na naše hospodárstvo vrátane priamych fyzických vplyvov a ich dôsledkov v Európe a mimo nej sa zintenzívnia a musíme byť na ne lepšie pripravení. To môže zahŕňať napríklad narušenie pravidelného obchodu a cestovania, ale aj sociálny a geopolitický vývoj, ktorý môže byť vyvolaný klimatickou krízou alebo zelenou transformáciou a ktorý by mohol ovplyvniť naše hospodárstvo. V stratégii pre adaptáciu na zmenu klímy⁸ sa načrtávajú opatrenia na posilnenie odolnosti Európy v tejto súvislosti, a to od zvyšovania odolnosti infraštruktúry proti zmene klímy až po obmedzenie účinkov zmeny klímy na ľudské zdravie.

Digitálna transformácia prispeje k ekologickým cieľom vďaka synergiám v mnohých oblastiach inteligentného obehového hospodárstva. Zavádzanie inovačných digitálnych riešení môže pomôcť dosiahnuť ciele udržateľnosti v rôznych odvetviach hospodárstva (napr. inteligentné budovy, inteligentné a udržateľné systémy mobility, digitálne pasy výrobkov, presné poľnohospodárstvo). Digitálne technológie môžu okrem toho podporovať aj inovačné dátové riešenia, ktoré môžu prispieť k cieľom Európskej zelenej dohody (napr. dátový priestor pre Európsku zelenú dohodu, iniciatíva Destinácia Zem). Digitálny sektor by mal zároveň podporovať zavádzanie technológií s nižšou environmentálnou stopou a vyššou energetickou a materiálovou efektívnosťou, napríklad podporou technologickej excelentnosti prostredníctvom energeticky účinných polovodičov.

2.2. VYUŽITIE PRÍLEŽITOSTÍ, KTORÉ PRINÁŠA DIGITÁLNE DESAŤROČIE EURÓPY

Pandémia COVID-19 urýchlila digitálnu transformáciu našich spoločností a ešte viac zdôraznila význam digitálnych technológií pre budúci hospodársky rast Európy. Digitalizácia mení spôsob, akým ľudia študujú, pracujú a nadväzujú medzi sebou kontakt. Zároveň umožňuje podnikateľom založiť a rozvíjať svoje podnikanie bez ohľadu na to, kde žijú, otvárať trhy a investície v celej Európe a na celom svete a vytvárať nové pracovné miesta. Musíme zabezpečiť, aby sa všetci mohli aktívne zúčastňovať na tejto transformácii a mať z nej prospech. Spravodlivá digitálna transformácia má potenciál zvýšiť inovácie a produktivitu hospodárstva EÚ a ponúknuť ľuďom a podnikom nové príležitosti.

Digitálny kompas⁹ navrhnutý Komisiou stanovuje digitálne ambície Únie do roku 2030. Zahŕňajú štyri rozsiahle oblasti: rozvoj digitálneho vzdelávania, zručností a kompetencií, bezpečné a udržateľné digitálne infraštruktúry a infraštruktúry pripojiteľnosti, digitálnu transformáciu podnikov a digitalizáciu verejných služieb a vzdelávacích systémov. Na dosiahnutie týchto cieľov budeme musieť zvýšiť investície do kľúčových digitálnych technológií vrátane kybernetickej bezpečnosti, cloud computingu, umelej inteligencie, dátových priestorov, blockchainu a kvantovej technológie a polovodičov, ako aj do príslušných zručností. Nedávny návrh „Cesta k digitálnemu desaťročiu“¹⁰ potvrdzuje digitálne ciele do roku 2030 a stanovuje spôsob, ako ich dosiahnuť.

Aby bolo možné dosiahnuť digitálnu transformáciu Únie, v odhade z roku 2020 sa predpokladalo, že dodatočné investície by mali predstavovať približne 125 miliárd EUR ročne¹¹. V tom sú zahrnuté investície do digitálnej infraštruktúry, digitálnych zručností

⁸ Oznámenie o novej stratégii EÚ pre adaptáciu na zmenu klímy [COM(2021) 82 final].

⁹ Oznámenie Digitálny kompas do roku 2030: digitálne desaťročie na európsky spôsob [COM(2021) 118 final].

¹⁰ Návrh rozhodnutia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa zriaďuje politický program Cesta k digitálnemu desaťročiu do roku 2030 [COM(2021) 574 final].

¹¹ COM(2021) 662 final, s. 17.

a pokročilých technológií, ale nezohľadňujú sa iné prvky, ako sú napr. digitálne verejné služby. V tabuľke 3 sa uvádza rozdelenie tejto investičnej medzery do roku 2030 podľa jednotlivých oblastí na základe analýzy v čase vypracovania odhadu.

Tabuľka 3: Dodatočné ročné investičné potreby na digitálnu transformáciu (v mld. EUR)

Komunikačné siete	42
Digitálne zručnosti	9
Umelá inteligencia	20
Cloud	11
Polovodiče/fotonika	17
Kybernetická bezpečnosť	3
Digitálne zelené technológie	6
HPC, grafén a kvantové technológie	6
Blockchain	3
Spoločné európske dátové priestory	3
Digitálne inovácie/dáta a internet ďalšej generácie	5
Spolu	125

Zdroj: útvary Komisie, na základe údajov z tabuľky 2 v dokumente SWD(2020) 98 final.¹² Číselné údaje boli zaokrúhlené.

Zatiaľ čo väčšina investícií do digitálnej transformácie bude pochádzať zo súkromného sektora, bude potrebná aj verejná intervencia s cieľom prilákať súkromné investície a pomôcť napraviť zlyhania trhu. Program politických reforiem na úrovni EÚ sa zameriava na vytvorenie jednotného digitálneho trhu, ktorý chráni základné práva používateľov a ponúka rovnaké podmienky pre podniky a uľahčuje zavádzanie a využívanie digitálnych technológií podnikateľským sektorom, a najmä MSP. To je napríklad cieľom stratégie kybernetickej bezpečnosti EÚ¹³, európskej digitálnej identity¹⁴, akčného plánu pre európsku demokraciu¹⁵, nariadenia o vzťahoch medzi platformami a podnikmi¹⁶ a nariadenia o geografickom blokovaní¹⁷. Komisia okrem toho prijala horizontálne a odvetvové stratégie na podporu vytvorenia jednotného trhu s údajmi. Cieľom nedávno začatého štrukturálneho dialógu o digitálnom vzdelávaní a zručnostiach je zvýšiť záväzky členských štátov a zlepšiť investície, reformy a výsledky v tejto oblasti, ako aj poskytnúť informácie pre budúce opatrenia EÚ.

Európa má ambíciu stať sa priekopníkom pri stanovovaní globálnych noriem, ktoré stavajú ľudia do centra digitálnej transformácie. Digitálne technológie a služby, ktoré ľudia využívajú, musia byť v súlade s uplatniteľným právnym rámcom a musia dodržiavať práva a hodnoty, ktoré vyplývajú z podstaty Únie. Únia sa stala priekopníkom v regulácii digitálneho priestoru, napríklad prostredníctvom aktu o digitálnych službách a aktu o digitálnych trhoch¹⁸, a nedávno aj v oblasti umelej inteligencie¹⁹, a to návrhom smernice o zlepšení pracovných

¹² Útvary Komisie tieto číselné údaje preskúmavajú.

¹³ Spoločné oznámenie o stratégii kybernetickej bezpečnosti EÚ v digitálnej dekáde [JOIN(2020) 18 final].

¹⁴ Návrh nariadenia, pokiaľ ide o stanovenie rámca pre európsku digitálnu identitu [COM(2021) 281 final].

¹⁵ Oznámenie o akčnom pláne pre európsku demokraciu [COM(2020) 790].

¹⁶ Nariadenie 2019/1150 o podpore spravodlivosti a transparentnosti pre komerčných používateľov online sprostredkovateľských služieb (Ú. v. EÚ L 186, 11.7.2019, s. 57).

¹⁷ Nariadenie 2018/302 o riešení neodôvodneného geografického blokovaní a iných foriem diskriminácie z dôvodu štátnej príslušnosti, miesta bydliska alebo sídla zákazníkov na vnútornom trhu (Ú. v. EÚ L 60I, 2.3.2018, s. 1).

¹⁸ Návrh nariadenia o jednotnom trhu s digitálnymi službami (akt o digitálnych službách) [COM(2020) 825 final] a návrh nariadenia o súťažschopných a spravodlivých trhoch digitálneho sektora (akt o digitálnych trhoch) [COM(2020) 842 final].

¹⁹ Oznámenie o stratégii v oblasti digitálnych financií pre EÚ [COM(2020) 591 final]. Oznámenie o Európskej dátovej stratégii [COM(2020) 66 final]. Oznámenie o podpore európskeho prístupu k umelej inteligencii [COM(2021) 205 final].

podmienok v oblasti práce pre platformy²⁰ a vyhlásenia o digitálnych právach a zásadách²¹. Tým, že je Európa na čele vývoja, presadzuje aj svoje hodnoty na celom svete. V rovnakom duchu zohráva EÚ ústrednú úlohu pri rokovaniach vedených v rámci Svetovej obchodnej organizácie s cieľom stanoviť multilaterálny medzinárodný rámec pre digitálny obchod.

2.3. ZVYŠOVANIE ODOLNOSTI A PRIPRAVENOSTI NA KRÍZY

Jednotný trh je našim hlavným zdrojom odolnosti, aj keď nedávne udalosti ukázali, že nie je imúnny voči otrasom. Aj keď hospodárstvo počas pandémie preukázalo značnú odolnosť, oživenie viedlo k tomu, že niektoré spoločnosti majú ťažkosti udržať krok s prudkým nárastom dopytu, keďže najprv museli obnoviť svoje dodávateľské reťazce a hľadať vstupné materiály, ako aj dostupný a kvalifikovaný personál. Výsledné cenové tlaky spolu s vysokými cenami energie viedli k vyššej inflácii, než sa očakávalo, čo má negatívny vplyv na kúpnu silu domácností.

Väčšina dodávateľských reťazcov sa ukázala ako silná a dokázala sa prispôbiť bezprecedentnému otrasu v hospodárstve. Niekoľko priemyselných ekosystémov však bolo výrazne postihnutých nedostatkom a prerušením dodávok, čo malo významný vplyv na celkové hospodárstvo. Aktualizovaná priemyselná stratégia²² pomohla identifikovať oblasti, v ktorých máme strategické závislosti²³, ktoré je potrebné riešiť. Druhá správa o strategických závislostiach a kapacitách EÚ²⁴ prehľbuje posudzovanie týkajúce sa surovín²⁵ strategického významu a chemických látok. Posudzujú sa v nej aj ďalšie oblasti, konkrétne kybernetická bezpečnosť, IT softvér a fotovoltické panely. Potvrďuje sa v nej pokrok, ktorý sa dosiahol pri riešení strategických závislostí identifikovaných v prvom preskúmaní, a to vďaka medzinárodným partnerstvám, priemyselným spojenectvám, rozsiahlym verejným a súkromným investíciám a vhodným regulačným návrhom.

Diverzifikácia a otvorenosť sú kľúčovými zložkami odolného európskeho hospodárstva. Súčasná geopolitická nestabilita a zrýchľujúca sa zmena klímy ukazujú, že členské štáty a regióny, ktoré sú vo veľkej miere závislé od obmedzeného súboru hospodárskych činností alebo poskytovateľov, sú viac vystavené otrasom a ich schopnosť reagovať je obmedzenejšia²⁶. Na podporu diverzifikácie a konkurencieschopnosti musí EÚ zostať otvorená obchodu, posilniť multilaterálny obchodný systém a aktívne využívať nástroje obchodnej politiky, ktoré má k dispozícii, vrátane dohôd o voľnom obchode a opatrení na zabezpečenie nenarušeného obchodu. Dôveryhodnosť a záujmy EÚ závisia od jej schopnosti vyjednávať a uzatvárať dohody a účinne ich vykonávať a presadzovať. Podniky musia zároveň diverzifikovať svoje dodávateľské reťazce, aby mohli riadiť riziká týkajúce sa cien surovín, ich kvality a dodávok. Politika hospodárskej súťaže a jej presadzovanie zohrávajú v tejto súvislosti kľúčovú úlohu.

²⁰ Návrh smernice o zlepšení pracovných podmienok v oblasti práce pre platformy [COM(2021) 762 final].

²¹ Oznámenie o prijatí Európskeho vyhlásenia o digitálnych právach a zásadách v digitálnom desaťročí [COM(2022) 27 final].

²² Oznámenie o aktualizácii novej priemyselnej stratégie na rok 2020 [COM(2021) 350 final].

²³ Tieto oblasti zahŕňajú napríklad účinné farmaceutické látky a iné výrobky súvisiace so zdravím.

²⁴ Pracovný dokument útvarov Komisie „Strategické závislosti a kapacity: druhá fáza hĺbkových preskúmaní“ [SWD(2022) 41 final].

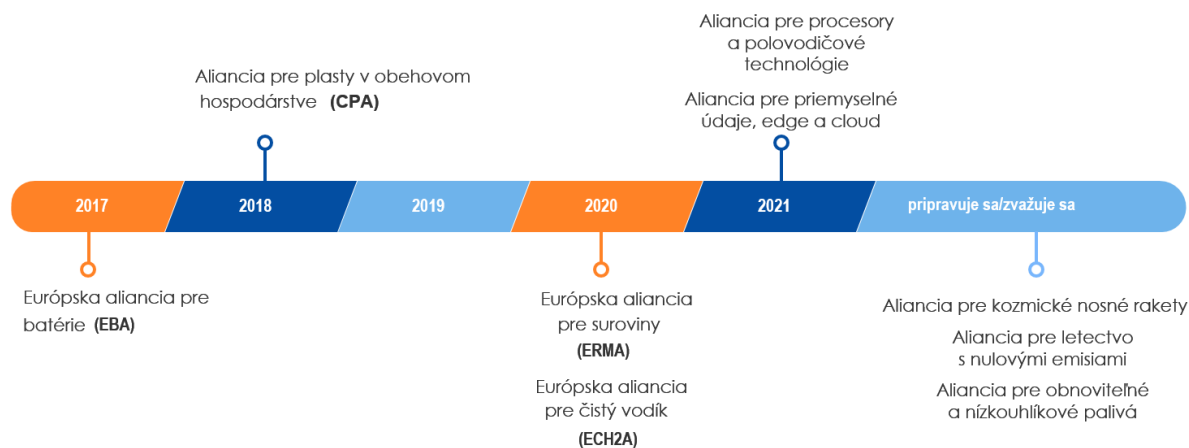
²⁵ V rámci akčného plánu pre kritické suroviny Komisia zintenzivňuje spoluprácu s členskými štátmi na riešení strategických závislostí dodávok surovín v EÚ prostredníctvom a) diverzifikácie zdrojov mimo Únie (napr. partnerstvá s Kanadou); b) recyklácie a c) udržateľnej ťažby a spracovania surovín v EÚ. Komisia preskúmava, ako tento prístup prispôbiť podľa rôznych kritických surovín pre zelenú a digitálnu transformáciu (napr. kritické suroviny potrebné na výrobu batérií, solárnych panelov, polovodičov alebo vodíka).

²⁶ Oznámenie „Správa o strategickom výhľade za rok 2021: Kapacita EÚ a jej sloboda konať“ [COM(2021) 750 final].

Prechod na ekologickejšie, digitálnejšie a odolnejšie hospodárstvo a obchodné modely je v Európe na dobrej ceste. Vznikajú dôležité investičné plány, ktoré môžu podporiť vedúce postavenie európskeho priemyslu v oblasti technológií budúcnosti. Vo výročnej správe o jednotnom trhu za rok 2022²⁷ sa hodnotí objem investícií do určitých výrobkov a technológií, ktoré zohrávajú kľúčovú rolu pre väčšinu priemyselných ekosystémov a konkurencieschopnosť priemyslu budúcnosti. Vzťahuje sa na objem investícií do surovín, solárneho fotovoltaického priemyslu, batérií, čistého vodíka, zelenej ocele, cementu, chemikálií, cloudových služieb a projektov v oblasti kybernetickej bezpečnosti.

Priemyselné aliancie môžu zohrávať dôležitú úlohu pri mobilizácii aktérov a investícií v strategických oblastiach, pri identifikovaní regulačných prekážok a podporných faktorov, ako aj pri vytváraní vhodného súboru projektov. Existujúce priemyselné aliancie, ako je znázornené v nasledujúcom grafe, sa ukázali byť nápomocné pri posilňovaní európskych kapacít (napr. batérií). Prinášajú hmatateľné výsledky zosúlaďovaním európskych a vnútroštátnych reformných a investičných priorit a reformných a investičných priorit súkromného sektora.

Graf 2: Prehľad priemyselných aliancií

Zdroj: útvary Komisie, graf 11 v dokumente SWD(2022) 40 final.

Dôležité projekty spoločného európskeho záujmu (IPCEI) môžu pomôcť stimulovať verejné a súkromné investície podporou výskumu, inovácií a prvého priemyselného využitia v celej Únii. Okrem existujúceho dôležitého projektu spoločného európskeho záujmu týkajúceho sa batérií a prvého dôležitého projektu spoločného európskeho záujmu týkajúceho sa mikroelektroniky pripravujú členské štáty možné nové dôležité projekty spoločného európskeho záujmu týkajúce sa cloudu, vodíka a ďalších projektov v oblasti mikroelektroniky a konektivity, ako aj zdravia.

V oblasti polovodičov obsahuje nedávno navrhnutý európsky akt o čipoch²⁸ komplexný súbor opatrení na zaistenie bezpečnosti dodávok do EÚ a posilnenie jej odolnosti a pozície technologického lídra. Aby sa dosiahli tieto ciele, spolu s členskými štátmi a medzinárodnými partnermi Únie sa vďaka nemu majú zmobilizovať verejné a súkromné investície vo výške viac ako 43 miliárd EUR a stanovia opatrenia, vďaka ktorým bude možná prevencia, príprava a rýchla reakcia na akékoľvek narušenie dodávateľských reťazcov v budúcnosti.

²⁷ Výročná správa o jednotnom trhu 2022 [SWD(2022) 40 final].

²⁸ Návrh nariadenia, ktorým sa zriaďuje rámec opatrení na posilnenie ekosystému polovodičov v Európe (akt o čipoch) [COM(2022) 46 final].

V záujme ďalšieho posilnenia technologickej výhody Európy a podpory jej priemyselnej základne budú musieť EÚ a jej členské štáty takisto výrazne zvýšiť investície do európskeho obranného a vesmírneho priemyslu, a to aj do kybernetickej obrany. Invázia na Ukrajinu potvrdzuje, že na to, aby si Únia zachovala schopnosť konať a prevziať zodpovednosť za svoju vlastnú bezpečnosť, musí posilniť svoju odolnosť a rozvíjať strategické kapacity, napríklad v oblasti energetiky, obrany a kybernetickej bezpečnosti. Pokiaľ ide o kybernetickú odolnosť, EÚ musí zlepšiť svoju kolektívnu pripravenosť, koordinovať spoločné situačné povedomie a posilniť svoju kapacitu operačnej pomoci, a to aj prostredníctvom navrhovanej spoločnej kybernetickej jednotky, a spustiť európsku infraštruktúru centier bezpečnostných operácií. Cieľom nedávno prijatých balíkov v oblasti vesmíru a obrany²⁹ je stanoviť konkrétne opatrenia na podporu ambícií Únie v oblasti vesmírnej a obrannej politiky. Tieto iniciatívy budú podporovať aj synergie medzi civilným a obranným priemyslom s cieľom maximalizovať produkty spin-off a vzájomné obohacovanie.

Na posilnenie našich kapacít v oblasti riadenia rizík a reakcie na núdzové situácie boli mobilizované ďalšie ciele investície. Na tento účel bol vytvorený Úrad EÚ pre pripravenosť a reakcie na núdzové zdravotné situácie (HERA). Úrad HERA bude nápomocný pri predvídaní potenciálnych zdravotných kríz, a to zhromažďovaním informácií a budovaním potrebných kapacít na reakciu. Ak nastane núdzová situácia, HERA pomôže zabezpečiť výrobu a distribúciu liekov, vakcín a zdravotníckeho vybavenia. Okrem toho Únia prostredníctvom programu EU4Health investuje aj do opatrení, ktoré dopĺňajú opatrenia členských štátov v oblasti prevencie chorôb, podpory zdravia, cezhraničnej spolupráce v oblasti zdravia, odolnosti systémov zdravotnej starostlivosti a efektívneho využívania zdrojov. Únia investuje aj do rozvoja strategickej rezervy kapacít reakcie rescEU v rámci mechanizmu Únie v oblasti civilnej ochrany s cieľom zlepšiť našu pripravenosť na budúce rozsiahle krízy vrátane scenárov v oblasti zdravia a scenárov katastrof s cezhraničným účinkom vyvolaných katastrofami spôsobenými zmenou klímy a novými a vznikajúcimi hrozbami.

Najnovší vývoj potvrdil význam integrovaného a dobre fungujúceho jednotného trhu s výrobkami, pracovníkmi, službami a kapitálom, ktorý má zásadný význam pre našu odolnosť. Odhaduje sa, že ďalšie zlepšenia jednotného trhu s výrobkami by mohli priniesť rast HDP vo výške 183 až 269 miliárd EUR ročne, zatiaľ čo ďalšia integrácia trhov so službami by mohla viesť k nárastu HDP o 297 miliárd EUR ročne. Tento nárast by sám osebe mohol ďalej zvýšiť hospodárske prínosy jednotného trhu z 8 – 9 % na približne 12 % dodatočného HDP³⁰. Na tento účel Komisia aktívne podporuje odstraňovanie existujúcich prekážok a neodôvodnených prekážok, najmä prostredníctvom koordinovanej práce a dialógu s členskými štátmi v kontexte osobitnej skupiny pre presadzovanie jednotného trhu³¹. Komisia takisto pracuje na predchádzaní vzniku nových prekážok, napríklad prostredníctvom existujúcich oznamovacích mechanizmov, a v prípade potreby prijíma opatrenia na presadzovanie pravidiel.

V záujme posilnenia odolnosti svojho jednotného trhu musí Európa zvýšiť svoju schopnosť zaistiť bezpečnosť dodávok v prípade núdze. Aby sa zaručila väčšia výmena informácií,

²⁹ Pokiaľ ide o balík týkajúci sa vesmíru, pozri najmä spoločné oznámenie o prístupe EÚ k riadeniu vesmírnej prevádzky a príspevku EÚ k riešeniu globálnej výzvy [JOIN(2022) 4 final] a návrh nariadenia, ktorým sa zriaďuje Program Únie pre bezpečnú konektivitu na obdobie 2023 – 2027 [COM(2022) 57 final]. Pokiaľ ide o obranný balík, pozri najmä oznámenie o príspevku Komisie k európskej obrane [COM(2022) 60 final] a oznámenie o pláne pre kritické bezpečnostné a obranné technológie [COM(2022) 61 final].

³⁰ Oznámenie o dlhodobom akčnom pláne, ako v úzkej koordinácii s členskými štátmi zlepšiť vykonávanie a presadzovanie pravidiel jednotného trhu [COM(2020) 94 final].

³¹ Oznámenie o identifikácii a riešení prekážok na jednotnom trhu [COM(2020) 93 final].

koordinácia a solidarita pri prijímaní krízových opatrení členskými štátmi, Komisia pracuje na návrhu nástroja núdzovej pomoci pre jednotný trh. Týmto nástrojom sa zavedie mechanizmus pripravenosti a reakcie na krízy, prostredníctvom ktorého môže Únia riešiť kritický nedostatok výrobkov tak, že urýchli ich dostupnosť (napr. stanovovaním a zdieľaním noriem, zrýchleným posudzovaním zhody) a posilní spoluprácu v oblasti verejného obstarávania.

3. ZABEZPEČENIE SPRAVODLIVEJ A INKLUZÍVNEJ TRANSFORMÁCIE HOSPODÁRSTVA

Zelená a digitálna hospodárska transformácia môže uspieť len vtedy, ak bude spravodlivá a inkluzívna. Účinky digitalizácie a dekarbonizácie na dobré životné podmienky môžu byť nerovnomerne rozložené. Keďže domácnosti s nižšími a strednými príjmami často vynakladajú väčšiu časť svojho disponibilného príjmu na potraviny a základné služby, ako je bývanie, energia a doprava, budú pravdepodobne viac ovplyvnené, keďže náklady na emisie sú internalizované, čím sa zvyšuje cena určitých hospodárskych činností v porovnaní s inými.

Na to, aby sa došlo k prerozdeleniu pracovnej sily v rámci odvetví a medzi odvetviami, budú potrebné reformy a rozsiahle investície do rekvalifikácie a zvyšovania úrovne zručností. Podobne digitálna transformácia pravdepodobne vytvorí nové pracovné príležitosti v oblasti pokročilých technológií, zatiaľ čo iné pracovné miesta budú s najväčšou pravdepodobnosťou plne alebo čiastočne automatizované. Nové formy organizácie práce vytvárajú príležitosti aj výzvy pre tvorcov politík, najmä pokiaľ ide o zabezpečenie širokého prístupu k sociálnej ochrane a vysokokvalitným pracovným podmienkam. S cieľom uľahčiť reštrukturalizáciu a prispôsobenie by sa členské štáty mali riadiť podrobnými prístupmi zameranými na jednotlivé dotknuté regióny a sektory. Tento proces sa môže riadiť prístupom pre komplexné a ucelené balíky politických opatrení stanoveným v odporúčaní Komisie týkajúcom sa účinnej aktívnej podpory zamestnanosti (EASE).

Na účinné riešenie budúcich výziev týkajúcich sa sociálnej oblasti a súdržnosti bude potrebná rázna politická reakcia na všetkých úrovniach. Na úrovni EÚ poskytuje Európsky pilier sociálnych práv a súvisiaci akčný plán³² ucelený rámec opatrení vrátane troch ambiciózných hlavných cieľov EÚ do roku 2030 v oblasti zamestnanosti, zručností a znižovania chudoby³³. Členské štáty a regionálne a miestne samosprávy budú musieť tiež zohrávať svoju úlohu a zapojiť príslušných aktérov v teréne vrátane sociálnych partnerov a občianskej spoločnosti do navrhovania a vykonávania účinných podporných politík a sprievodných opatrení. Z rozpočtu EÚ sa bude naďalej poskytovať podpora na znižovanie regionálnych a sociálnych rozdielov, najmä prostredníctvom politiky súdržnosti.

Ako sa zdôrazňuje v Portskom vyhlásení³⁴, v našej politickej činnosti sa musíme zameriavať na vzdelávanie a zručnosti. Existujúce systémy sa budú musieť prispôbiť tak, aby podporovali prechod na novovytvorené pracovné miesta. V oznámení o európskom vzdelávacom priestore³⁵ sa formuluje spoločná vízia na zlepšenie prístupu ku kvalitnému vzdelávaniu a odbornej príprave a na vybavenie občanov EÚ správnymi znalosťami a zručnosťami, aby mohli využívať výhody zelenej a digitálnej transformácie. Okrem toho sa v akčnom pláne digitálneho vzdelávania navrhuje súbor iniciatív na podporu rozvoja ekosystému digitálneho vzdelávania s posilnenými digitálnymi kompetenciami na digitálnu transformáciu.

³² Oznámenie o akčnom pláne na realizáciu Európskeho piliera sociálnych práv [COM(2021) 102 final].

³³ Minimálne 78 % populácie vo veku 20 až 64 rokov by do roku 2030 malo byť v zamestnaneckom pomere; každoročne by sa na odbornej príprave malo zúčastňovať aspoň 60 % všetkých dospelých; počet ľudí ohrozených chudobou alebo sociálnym vylúčením by sa mal do roku 2030 znížiť aspoň o 15 miliónov.

³⁴ Pozri <https://www.consilium.europa.eu/sk/press/press-releases/2021/05/08/the-porto-declaration/>.

³⁵ Oznámenie o vytvorení európskeho vzdelávacieho priestoru do roku 2025 [COM(2020) 625 final].

Európsky program v oblasti zručností vrátane Paktu o zručnostiach poskytuje komplexný rámec budúcich opatrení a súbor ambiciózných cieľov na nasmerovanie investícií do vzdelávania dospelých v celej EÚ. Zahŕňa najmä návrhy týkajúce sa odborného vzdelávania a prípravy, mikrocertifikátov a individuálnych vzdelávacích účtov. Realizácia iniciatív a splnenie cieľov programu v oblasti zručností si bude vyžadovať ďalšie verejné aj súkromné investície EÚ vo výške približne 48 miliárd EUR ročne³⁶. Nástroj NextGenerationEU a rozpočet EÚ poskytujú značné zdroje, ktoré prispievajú k napĺňaniu týchto potrieb³⁷.

Na zmiernenie distribučného vplyvu dvojakej transformácie budú potrebné sprievodné opatrenia. Tieto opatrenia budú musieť byť starostlivo navrhnuté tak, aby poskytovali správne stimuly a podporovali prechod na klimatickú neutralitu. Na úrovni EÚ sú k dispozícii finančné prostriedky na podporné politiky z politiky súdržnosti, Mechanizmu spravodlivej transformácie, Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti a v budúcnosti z navrhovaného Sociálneho-klimatického fondu spojeného so zavedením obchodovania s emisiami v budovách a cestnej doprave. Zabezpečením vyváženého územného rozvoja a vytváraním kvalitných pracovných príležitostí pre všetkých pri súčasnom prijímaní opatrení na zmiernenie negatívneho vplyvu na najzraniteľnejšie osoby vrátane tých, ktorým hrozí energetická chudoba, a posilnením prístupu k sociálnej ochrane môže hospodárska transformácia pomôcť riešiť už existujúce sociálno-ekonomické nerovnosti, zlepšiť zdravie a podporiť rovnosť. Spravodlivosť dvojakej transformácie si bude vyžadovať aj opatrenia na podporu primeraných pracovných podmienok, a to aj pokiaľ ide o minimálnu mzdu³⁸.

4. MOBILIZÁCIA KOORDINOVANÝCH OPATRENÍ NA VŠETKÝCH ÚROVNIACH

Na zvládnutie takejto rozsiahlej transformácie európskeho hospodárstva musí existovať podporný politický rámec, ktorý bude podporovať inovácie a zabezpečovať prispôsobovanie sa zmenám. Riešenie výziev vo svete po pandémie si bude vyžadovať inovačné produkty a služby, ako aj nové obchodné modely a dobre pripravenú a prispôsobivú pracovnú silu.

Investície potrebné na dokončenie dvojakej transformácie a zvýšenie odolnosti budú musieť pochádzať najmä zo súkromného sektora. Preto treba v plnej miere využiť podnikateľské príležitosti, ktoré ponúka jednotný trh, zakladať a rozširovať podniky a čo najlepšie využiť potenciál únie kapitálových trhov na zlepšenie efektívnosti pridelovania finančných prostriedkov v rámci Únie. Členské štáty zohrávajú kľúčovú úlohu pri odstraňovaní prekážok spojených s transpozíciou, vykonávaním a uplatňovaním právnych predpisov EÚ, zdĺhavými a zložitými administratívnymi postupmi, regulačnou neistotou, fragmentáciou, zložitými daňovými systémami a slabým podnikateľským prostredím. Okrem toho prierezové politiky, ako je zdaňovanie, obchod a politika hospodárskej súťaže, takisto podporujú priaznivé podnikateľské prostredie Únie a pomáhajú prilákať investície.

Na mobilizáciu toku súkromných finančných prostriedkov potrebných na podporu dvojakej transformácie je potrebná silná a efektívna únia kapitálových trhov a banková únia³⁹. Rozsah investícií potrebných na obnovu a dvojakú transformáciu môže zabezpečiť len

³⁶ Oznámenie o Európskom programe v oblasti zručností pre udržateľnú konkurencieschopnosť, sociálnu spravodlivosť a odolnosť [COM(2020) 274 final, s. 20].

³⁷ Patrí medzi ne financovanie politiky súdržnosti v rámci ESF+ a EFRR, Erasmus+, Horizont Európa, osobitný program Digitálna Európa, InvestEU, Fond na spravodlivú transformáciu, Európsky fond na prispôsobenie sa globalizácii a modernizačný fond.

³⁸ V tejto súvislosti sa v návrhu Komisie na smernicu o minimálnych mzdách poskytuje rámec na zabezpečenie toho, aby boli pracovníci v Únii chránení primeranou minimálnou mzdou umožňujúcou dôstojný život, a to bez ohľadu na to, kde pracujú.

³⁹ Oznámenie o únii kapitálových trhov pre ľudí a podniky [COM(2020) 590 final].

silný a konkurencieschopný bankový sektor a dobre fungujúce, hlboké a integrované kapitálové trhy. Podporujú dvojakú transformáciu tým, že spoločnosti, vrátane MSP, zviditeľňujú pre investorov, podporujú prístup na verejné trhy a podnecujú dlhodobjšie a kapitálové financovanie, a to aj prostredníctvom Programu InvestEU. Prístup k financovaniu pre spoločnosti vo všeobecnosti, a najmä pre MSP, možno zlepšiť dobudovaním bankovej únie a rozvojom kapitálových trhov s cieľom diverzifikovať zdroje financovania, ako aj odstránením prekážok brániacich cezhraničnému poskytovaniu finančných služieb. Aby bolo možné využívať výhody integrovaných kapitálových trhov, je dôležité dobudovať úniu kapitálových trhov rýchlym prijatím a vykonávaním opatrení, ktoré Komisia predložila minulý rok, a pripravovaných návrhov, ktoré sa majú predložiť tento rok. Komisia má predovšetkým v úmysle predložiť návrhy na zníženie byrokracie pre spoločnosti, ktoré chcú získavať finančné prostriedky na verejných trhoch EÚ, a na harmonizáciu určitých aspektov rámcov a postupov pre platobnú neschopnosť.

Rámec udržateľného financovania zvýši súkromné investície do udržateľných hospodárskych činností, podnikov a projektov. V novej stratégii udržateľného financovania⁴⁰ sa uvádza súbor opatrení na zabezpečenie toho, aby finančný systém plne podporoval prechod na udržateľnosť. Vo veľkej miere sa opiera o taxonómiu EÚ⁴¹, ktorá poskytuje spoločnostiam, investorom a tvorcom politik kritériá, na základe ktorých môžu posúdiť, ktoré hospodárske činnosti vrátane prechodných činností významne prispievajú k plneniu cieľov v oblasti klímy a životného prostredia. Zahŕňa aj opatrenia na podporu transparentnosti udržateľných investícií, posilnenie postavenia retailových investorov a MSP a lepšie začlenenie rizík ohrozujúcich udržateľnosť do finančného systému. Okrem toho Európska centrálna banka na základe preskúmania svojej stratégie schválila ambiciózný plán, ako začleniť hľadiská súvisiace so zmenou klímy do svojej činnosti. Navyše Komisia na financovanie udržateľných projektov v rámci Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti vydáva zelené dlhopisy v rámci nástroja NextGenerationEU, čím ďalej posilňuje trh s udržateľným financovaním.

Aj keď súkromné finančné prostriedky budú predstavovať hlavný podiel investícií, v určitých prípadoch môže byť potrebná verejná intervencia na vytvorenie správnych stimulov a odstránenie prekážok inovácie. Stanovovanie cien uhlíka prostredníctvom systému EÚ na obchodovanie s emisiami (EU ETS) a environmentálne zdaňovanie sú nevyhnutné na vysielanie správnych cenových signálov pre domácnosti a podniky. Regulačnými opatreniami sa tiež môžu vytvoriť rovnaké podmienky (napr. návrh nariadenia o batériách). Normy môžu posilniť transparentnosť a znížiť trhové riziká, zatiaľ čo politika duševného vlastníctva chráni inovácie a podporuje investície⁴².

Verejné investície môžu byť katalyzátorom súkromných investícií. Môže sa to dosiahnuť najmä zlepšením prístupu MSP k financovaniu a rizikovému kapitálu, usmerňovaním a prilákaním súkromných investícií, znižovaním rizík inovačných projektov, prekonávaním zlyhaní trhu a podporovaním užších väzieb medzi výskumnými inštitúciami a podnikmi. Napríklad pri výrobe mikroprocesorov existujú veľké prekážky vstupu na trh a značné fixné náklady. To môže odôvodniť poskytnutie verejnej podpory v kritických oblastiach, na ktoré sa vzťahujú silné záruky. Verejná podpora však musí byť dobre zacielená na projekty s jasnou pridanou hodnotou, aby sa zabránilo vytlačaniu súkromných investícií a aby sa zachovali zdravé verejné financie.

⁴⁰ Oznámenie o stratégii financovania prechodu na udržateľné hospodárstvo [COM(2021) 390 final].

⁴¹ Viac informácií nájdete na stránke https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/banking-and-finance/sustainable-finance/eu-taxonomy-sustainable-activities_en.

⁴² Oznámenie o stratégii EÚ v oblasti normalizácie – Stanovenie globálnych noriem na podporu odolného, zeleného a digitálneho jednotného trhu EÚ, COM(2022) 31.

V tejto súvislosti, ako aj pri udržiavaní rovnakých podmienok a podpore podnikov pri inováciách a raste zohráva kľúčovú úlohu politika EÚ v oblasti hospodárskej súťaže. Zachovanie hospodárskej súťaže prispieva k odolnosti a konkurencieschopnosti našich spoločností na globálnych trhoch. Počas pandémie poskytol dočasný rámec štátnej pomoci členským štátom potrebnú flexibilitu na podporu hospodárstva v týchto ťažkých časoch. Nové usmernenia o štátnej pomoci v oblasti klímy, energetiky a životného prostredia sa zameriavajú na podporu členských štátov pri dosahovaní cieľov Európskej zelenej dohody. Komisia okrem toho vykonáva bezprecedentné preskúmanie pravidiel hospodárskej súťaže s cieľom zabezpečiť, aby boli vhodné na daný účel. V tejto súvislosti aktualizovala usmernenia o verejnom financovaní dôležitých projektov spoločného európskeho záujmu⁴³. V záujme stimulovania inovácií a podstupovania rizika⁴⁴ sa v revidovaných usmerneniach o rizikovom financovaní objasnili pravidlá, na základe ktorých môžu členské štáty podporovať prístup k financovaniu pre startupy, MSP a spoločnosti so strednou kapitalizáciou⁴⁵.

Verejné investície musia ísť ruka v ruke s potrebou zabezpečiť udržateľnosť verejných financií. Je to obzvlášť dôležité vzhľadom na potrebu zabezpečiť udržateľnosť dlhovej služby prostredníctvom postupných a kvalitných fiškálnych úprav a hospodárskeho rastu. Podpora investícií a reforiem by mala byť neoddeliteľnou súčasťou dôveryhodnej strednodobej fiškálnej stratégie, ktorá zabezpečuje fiškálnu udržateľnosť. V tejto súvislosti bude dôležité posilniť súdržnosť medzi fiškálnymi, investičnými a reformnými politikami v členských štátoch a na úrovni EÚ. O týchto otázkach sa diskutuje v rámci prebiehajúceho preskúmania európskej správy hospodárskych záležitostí.

Podpora oživenia a hospodárskej transformácie EÚ v súlade s dvojakou transformáciou je takisto kľúčovým cieľom obchodnej politiky Únie. Súbežne s otvorením prístupu na trhy musí obchodná politika chrániť spoločnosti a občanov EÚ pred nekalými obchodnými praktikami, a to aj pomocou nástrojov na ochranu obchodu a iných inovačných nástrojov, ako je nástroj proti nátlaku.

Investície EÚ sú významným signálom pre investorov. Rozpočet EÚ spolu s dočasným nástrojom obnovy NextGenerationEU, ktorého ústredným prvkom je Mechanizmus na podporu obnovy a odolnosti, predstavujú objem 2,018 bilióna EUR a sú významnou hnacou silou na podporu dlhodobého rastu⁴⁶. Diskusie o národných plánoch, ktoré sa viedli v kontexte Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti, prispeli k tomu, že priority EÚ a členských štátov v oblasti reforiem a investícií sú v súlade so súborom spoločných cieľov. Nástroj NextGenerationEU pomôže zmierniť dôsledky pandémie a zároveň podporí transformáciu hospodárstva a dvojakú transformáciu. Požičiavanie si prostriedkov pre nástroj NextGenerationEU zároveň posilňuje medzinárodnú úlohu eura a kapitálové trhy EÚ.

Mechanizmus na podporu obnovy a odolnosti poskytuje stimuly na reformy a podporu financovania kľúčových prioritných oblastí zelenej a digitálnej transformácie do roku 2026.

⁴³ Oznámenie – Kritériá pre analýzu zlučiteľnosti štátnej pomoci na podporu vykonávania dôležitých projektov spoločného európskeho záujmu s vnútorným trhom (Ú. v. EÚ C 528, 30.12.2021, s. 10).

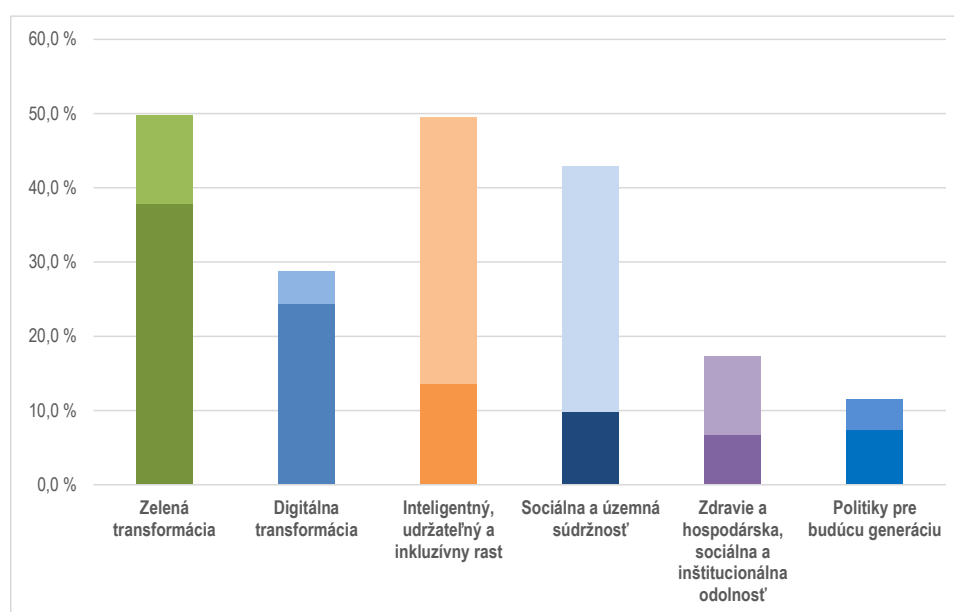
⁴⁴ Európska investičná banka takisto poukázala na potrebu urýchliť súkromné investície prostredníctvom nástrojov na rozdelenie rizika s cieľom zmierniť pretrvávajúcu makroekonomickú neistotu. Pozri Európska investičná banka, *Investičná správa 2021/2022: Obnova ako odrazový mostík na dosiahnutie zmeny*, 2022, s. 124.

⁴⁵ Oznámenie – Usmernenia o štátnej pomoci na podporu rizikových finančných investícií (Ú. v. EÚ C 508, 16.12.2021, s. 1).

⁴⁶ Táto suma pozostáva z 1,211 bilióna EUR (dlhodobý rozpočet) a 806,9 miliardy EUR (NextGenerationEU). Väčšina finančných prostriedkov z nástroja NextGenerationEU sa vynaloží prostredníctvom Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti (723,8 miliardy EUR), z ktorého sa poskytuje podpora vo forme grantov (338 miliárd EUR) a úverov (385,8 miliardy EUR). Viac informácií je na stránke https://ec.europa.eu/info/strategy/eu-budget/long-term-eu-budget/2021-2027/whats-new_sk.

V nariadení o Mechanizme na podporu obnovy a odolnosti⁴⁷ sa vyžaduje, aby každý členský štát vyčlenil zo svojich celkových prostriedkov pridelených na plán podpory obnovy a odolnosti aspoň 37 % na ciele v oblasti klímy a 20 % na ciele v oblasti digitalizácie. Okrem zelených a digitálnych investícií poskytuje Mechanizmus na podporu obnovy a odolnosti aj kľúčovú podporu sociálnym politikám s cieľom presadzovať inkluzívny rast, sociálnu a územnú súdržnosť a podporovať zdravie, ako aj politiky pre ďalšiu generáciu. Na nasledujúcom grafe je znázornené pridelenie prostriedkov na každý zo šiestich pilierov Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti. Závazok členských štátov uskutočňovať reformy je jedinečným prvkom koncepcie Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti, pričom reformy predstavujú takmer tretinu všetkých opatrení zahrnutých do plánov obnovy a odolnosti členských štátov. Majú zásadný význam pre vytvorenie vhodných rámcových podmienok, ktoré by umožňovali investície a dosiahnutie rýchlejších a väčších vplyvov vrátane cezhraničných účinkov na rast. V súčasnosti sú naďalej k dispozícii značné sumy úverov z Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti, čo ponúka možnosť ďalšej podpory členským štátom, ktoré ich chcú využiť.

Graf 3: Podiel fondov na podporu obnovy a odolnosti prispievajúcich do každého piliera politiky⁴⁸

Zdroj: útvary Komisie. Sumy sa vzťahujú na 22 plánov podpory obnovy a odolnosti prijatých v roku 2021.

Legenda: tmavšie zafarbené časti stĺpcov predstavujú opatrenia, ktoré boli označené a zaradené do piliera ako primárna oblasť politiky, zatiaľ čo svetlejšie zafarbené časti predstavujú opatrenia označené ako sekundárna oblasť politiky.

V dlhodobom rozpočte EÚ na roky 2021 – 2027 a iných nástrojoch sa počíta so značnou podporou transformácie. Ako sa uvádza v investičnom pláne Európskej zelenej dohody⁴⁹, cieľom Únie je zmobilizovať v nasledujúcom desaťročí prinajmenšom 1 bilión EUR na podporu udržateľných investícií prostredníctvom rozpočtu EÚ a súvisiacich nástrojov. V tejto sume sa zohľadňuje verejné a súkromné financovanie získané využitím rozpočtovej záruky EÚ v rámci Programu InvestEU. 30 % rozpočtu na roky 2021 – 2027 sa vynaloží na zelenú transformáciu, napríklad prostredníctvom politiky súdržnosti a spoločnej poľnohospodárskej politiky, ale aj prostredníctvom osobitných programov, ako je program LIFE, Mechanizmus spravodlivej transformácie, inovačný fond a fond na modernizáciu. Program InvestEU

⁴⁷ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2021/241 z 12. februára 2021, ktorým sa zriaďuje Mechanizmus na podporu obnovy a odolnosti (Ú. v. EÚ L 57, 18.2.2021, s. 17).

⁴⁸ Týchto šesť pilierov politiky je stanovených v článku 3 nariadenia o Mechanizme na podporu obnovy a odolnosti.

⁴⁹ Oznámenie o investičnom pláne Európskej zelenej dohody [COM(2020) 21 final].

podporuje investície do digitálnych infraštruktúr, technológií a zručností, a to najmä prostredníctvom svojho segmentu týkajúceho sa výskumu, inovácií a digitalizácie. Okrem toho bude digitálna transformácia podporovaná z rôznych fondov EÚ, najmä prostredníctvom politiky súdržnosti, programu Horizont Európa, programu Digitálna Európa a Nástroja na prepájanie Európy.

5. ZÁVERY

Globálne výzvy, ktorým Európa čelí, sú príležitosťou na obnovenie nášho odhodlania a záväzku k hospodárskej transformácii a na posilnenie spolupráce s našimi medzinárodnými partnermi. Transformácia hospodárstva EÚ prebieha v kontexte geopolitickej nestability a rastúcich globálnych výziev, ako je pandémia COVID-19, invázia na Ukrajinu, klimatická kríza a prudký nárast cien energie. Tento vývoj zdôrazňuje potrebu zintenzívniť zelenú a digitálnu transformáciu inkluzívnym spôsobom, ako aj zvýšiť našu odolnosť a pripravenosť na krízy. Jednotný trh ako hlavný zdroj odolnosti Únie bude mať zásadný význam pri dosahovaní týchto cieľov a absorbovaní možných otrasov.

Existuje silný konsenzus o tom, čo chceme dosiahnuť. Dosiahnutie vytýčených cieľov si bude vyžadovať investície a reformy vo všetkých členských štátoch. Investície, ktoré treba podstatne zvýšiť, by mali byť sprevádzané ambicióznymi reformami na dosiahnutie plánovanej návratnosti z finančného hľadiska, ako aj z hľadiska ich širších spoločenských cieľov. Investície aj reformy sú rovnako dôležité a musia byť plne zosúladené a úzko koordinované na úrovni EÚ, aby sa navzájom posilňovali, predchádzali rozdielom medzi členskými štátmi a posilňovali jednotný trh.

Verejné orgány na regionálnej úrovni, vnútroštátnej úrovni a na úrovni EÚ by sa mali zamerať na vytvorenie podnikateľského prostredia priaznivého pre investície, na posilnenie súkromných investícií cielenou finančnou podporou a na podporu verejných investícií pri súčasnom zachovaní zdravých verejných financií. Keďže súkromný sektor bude mať na investíciách hlavný podiel, je dôležité, aby boli vytvorené podmienky na účinné nasmerovanie súkromného financovania do hospodárskych činností, ktoré prispievajú k dekarbonizácii, digitalizácii a odolnosti našich hospodárstiev. Verejné investície a reformy pozitívne prispievajú k udržateľnosti dlhovej služby v prípade, že majú vysokú kvalitu a podporujú rast. Úspešné stratégie znižovania dlhu by sa mali zamerať na fiškálnu konsolidáciu, kvalitu a štruktúru verejných financií a podporu rastu. Prebiehajúce preskúvanie európskeho rámca správy hospodárskych záležitostí poskytuje príležitosť na zlepšenie účinnosti fiškálnych pravidiel EÚ a na zabezpečenie toho, aby zohrávali primeranú úlohu pri stimulovaní investičných a reformných politík členských štátov v súlade s našimi spoločnými prioritami. Ich cieľom je súčasne zabezpečiť zdravých verejných financií. V tejto súvislosti bude dôležité zaistiť súdržnosť medzi fiškálnym dohľadom a koordináciou hospodárskych politík a zosúladiť investičné a reformné politiky v členských štátoch, ako aj vnútroštátne ciele a ciele EÚ.

Aby EÚ zabezpečila prosperitu a blahobyť svojich občanov, musí dosiahnuť spravodlivú a inkluzívnu transformáciu pre ekologickejšiu a digitálnejšiu budúcnosť a zároveň posilniť sociálno-ekonomickú odolnosť v nestabilnom svete. Koordinované a doplnkové opatrenia, a to aj medzi vnútroštátnymi fiškálnymi politikami a rozpočtom EÚ, budú mať väčší vplyv a podporia investície v oblastiach strategického významu so silnou cezhraničnou zložkou s cieľom zabezpečiť európsku pridanú hodnotu. Ambiciózne ciele, ktoré sme stanovili, možno dosiahnuť len trvalým úsilím, do ktorého budú zapojení všetci

aktéri na európskej, vnútroštátnej a regionálnej úrovni. Na dosiahnutie našich spoločných cieľov je potrebná dlhodobá vízia a koordinovaný prístup, čo si vyžaduje dôkladné zváženie s cieľom určiť konkrétne priority, ktoré sú spoločné pre EÚ a jej členské štáty, ako aj na celosvetovej úrovni. Verejné orgány na úrovni EÚ a v členských štátoch musia spolupracovať konzistentným spôsobom so subjektmi súkromného sektora vo všetkých odvetviach s cieľom posilniť konkurencieschopnú udržateľnosť.